

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Externis Regulis Amoris Et Morum, Legibus Utique, ac Præceptis
Virtutum Theologicarum, & Cardinalium, necnon Decalogi & Ecclesiae -
Libros Vndecim Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput CXXXVI. Adultera imponens ex se reparare damna, marito, legitimis
filiis, vel hæredibus provenientia ex suppositione spurii, non tenetur, cum
periculo gravioris mali, spurium marito, vel filiis ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73203](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73203)

posita ab utroque causa injustè damnificati-
va, damnoque ex alterutra causa secuto, du-
bii verò ex qua, uterque pro ratione dubii,
tenetur ad refarciendam partem damni. Ita
Cagnolus ad L. *semper in obscuris* ff. de reg.
jur. Molina disp. 736. Lugo de just. disp.
19. sect. 1. n. 22. Franciscus Bardi discept.
6. c. 9. §. 21. Scildere n. 352. id probans
ex L. *Aquila* L. *item Mela* §. 2. ff. ad L.
Aquil. Et L. *item vulneratus* §. 1. §. 1. ff. eod.
ubi sic: *Cum à pluribus idem servus sit vul-*
neratus esset, ut non appareret, cuius sit pe-
risset, omnes Lege Aquila teneri jud. caverunt,
teneri utique ad poenam. A fortiori ergo ad
refarciendum damnum, seu partem damni.
Argum. L. 1. §. fin. de his qui effuderint,
ibi: *omnes præstaturi partem damni.*

¹²⁹² Collige, quòd si duo cum eadem femina
adulterati, certi sint de prole nata ex adul-
terio, sed dubii an ex suo, an ex alterius,
singuli tenentur ad partem damnorum, pro
ratione dubii, etiam si ne quidem ex parte
prolem, tamquam suam, alere teneantur.
Neque enim ex eo tenentur, quòd quique
prolem agnoscere debeat pro sua, & ut ta-
lem alere; sed ex eo quòd quisque injustè
posuerit causam, ob quam proles aliena ma-
rito supponitur alenda, tamquam propria.

¹²⁹³ Atque ex his confi. matur quòd supra di-
xi, infundatam esse applicationem regulæ,
de meliori conditione possidentis, ad calum
de quo præsentialiter agimus. Quid enim
dicerent illam regulam allegantes, quid (in-
quam) dicerent in casu, quo duo illi adu-
teri contenderent cum marito, certo de com-
missio ab ambobus adulterio, secutaque pro-
le non ex se, sed ex alterutro, sed id probare
non valente, & idè obligato per leges
ad prolem alendam? Ego (in dubio an pro-
les sit mea) non tenor, diceret unus: quia
melior est conditio possidentis. Similiter nec
ego, diceret alter, eandem allegans regulam.
Multò miùs ego, diceret maritus:
quia multò melior est mea conditio possiden-
tis certitudinem quòd non sit mea. Ergo ne
totum onus vel rejiciendum in mulierem,
vel proles omni auxilio destituenda? Neu-
trum admittitur, nec admitti potest ab Ad-
versariis. Ergo in ejusmodi casibus sequen-
da est canonica regula: *In dubiis via inior est*
sequenda.

CAPUT CXXXVI.

Adultera impotens ex se reparare damna, ma-
rito, legitimis filijs, vel heredibus prove-
nientia ex suppositione spurii, non tenetur,
cum periculo gravioris mali, spurium mari-
to, vel filijs legitimis, ad impedienda dam-
na illa, revelare.

¹²⁹⁴ **S**ub istis terminis assertio communiter à
Doctoribus admittitur. Ad casum nam-
que quo adulter non vult, vel non potest
restituere, & adultera non habet etiam me-

dia; per quæ damna compenset, an adu-
tera tunc teneatur in conscientia, ut eviten-
tur ulteriora damna in legitimis successo-
ribus, declarare illam prolem esse illegiti-
mam? Respondent, si illa declaratio sciatur
futura ad id efficax, neque secutura sint gra-
viora mala ex ea, ut quòd maritus, vel con-
fanguinci uxorem; aut adulterum occidat,
&c. (quæ ex circumstantiis judicanda sunt)
teneri mulierem ad illam declarationem eo
modo faciendam; quem sapiens Confessa-
rius judicabit sufficientem fore ad injustitiam
impediendam, aut refarciendam. At si, spè-
ctatis omnibus, declaratio illa fieri non pos-
sit cum effectu sperato, vel nisi cum gravi
periculo, ne ex ea contingant graviora ma-
la, quàm sint damna illa, docent mulierem
non teneri ad faciendam illam declarationem.
Tum quia prodigeret suum & familie ho-
norem. Tum quia per illam declarationem
esset causa graviorum illorum malorum. Un-
de in talibus circumstantiis restituit à Do-
ctoribus reputatur moraliter impossibilis;
adeoque rationabiliter exigi non potest ab
iis quorum interest.

Sed quid si mulier judicet revelationem
habituram effectum, nec ex ea secutura
aliud gravius malum, nisi quòd ipsa per
hoc se diffamabit? In isto casu H. Helius
in explicat. 6. præcept. Decal. c. 3. Adria-
nus in 4. de restit. pag. 30. & alii docent
adulteram ad id obligari. Quod saltem Au-
thores proximè laudandi verum esse cen-
sent, si & maritus, & filius forent homi-
nes valde boni, ac prudentes, qui crimen
illud silentio forent compressuri, neque idè
adulteram vexaturi. Ita D. Antoninus, Re-
bellus, Lessius, Dicastillo, Joannes Marti-
nez de Prado, quos refert, sequiturque no-
ster Andreas à Matre Dei tr. 11. de res-
tit. c. 3. n. 40. sequitur etiam Wiggers
tr. 2. c. 4. dub. 6. sive quia mulier tunc
non censetur se diffamare: quia infamia,
ut Rebellus ait, non intelligitur respectu
unius vel alterius viri boni ac prudentis,
sed respectu multorum: sive quia si qua
tunc sit infamia, certè non tanta, quin in
tali casu postponenda sit gravissimis inno-
centium damnis, quorum ipsa causam po-
suit injustam. Neque enim infamia, si qua
sit apud unam vel alteram personam ta-
lem; reputatur malum longè gravius, quàm
sint damna quæcumque temporalia, prout
colligitur ex eo quòd non censetur infa-
mator injustus, qui occultam mulieris al-
terius (licet puica ibi habeatur) impudi-
citiæ secreto revelat amico, vel confan-
guineo, volenti eam ducere, ad eum aver-
tendum à matrimonio, quod scit ab ipso
nunquam incundum, si sciret eam sui cor-
poris quæstum fecisse, ut ex communi sen-
tentia rectè docet Morinus l. 2. de pe-
nit. c. 17. n. 9. Sic etiam non censetur
quis injustè diffamare proximum, qui se-

cretò sciens famulam aliquam furacem esse, de eo occultè monet amicum vel consanguineum, deliberantem de ea in famulam suam accipiendam, ne ipsi in temporalibus noccat. Distinguenda ergo fama nocentis à fama innocentis, nec illa semper anteponenda est bonis temporalibus innocentium: quia (ut Morinus ibidem) crimen voluntariè admissum, illius reum saltem eatenus reddit infamià dignum, ut non peccet qui illud secretò revelat uni vel alteri viro prudenti, ad avertendum grave aliquod damnum, seu incommodum ipsius. Manifestum ergo videtur mulieris adulteræ, licet publicè habeatur honesta, jus ad famam non esse tantum, quin ipsa teneatur illud postponere juri quod habent innocentes, ut ob adulterium ipsius graviter in temporalibus non damnificentur, dum damna ista cavere potest sine alio malo suo, quàm talis qualis infamià, provenientis ex eo quòd factum suum secretò revelet uni vel alteri viro probo & prudenti, ut supra. Imò si nec sic posset damna illa avertere, saltem teneretur à marito per se, vel per alium, veniam petere, & damnorum illorum remissionem, si maritum haberet tam bonum ac prudentem, ut inde graviora non timeret mala, quàm occultam sui criminis revelationem, ipsi soli factam, ut rectè docet Hesselius loco citato.

8297 Quia tamen adultera ut plurimum revelare non potest factum suum marito, nec legitimis prolibus, absque periculo vitæ, vel graviorum aliorum malorum, grandium scilicet discordiarum, odiorum, homicidiorum, & mutuum adulteriorum, si maritus dimitteret eam, & tam ipsè, quàm illa, non valentes forsitan continere, utriusque aduiterarentur, & alia multa pericula inde possent oriri; idèò ut plurimum non expedit adulterium revelare marito, vel etiam ipsi spurio (inquit sanctus Raymundus in Summa l. 2. tit. de raptor. §. 10. : *quia tamen non videtur quòd possit . . . esse in statu salvandorum, durante tali deceptione: quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, 14. q. 6. can. si res aliena. Ex altera parte verò propter hoc non est ei penitentia deneganda (ut ait Innocentius extrav. de penit. cap. officii) ita procedat: revelet in penitentia factum suo Sacerdoti Parochiali, vel, de licentia ipsius, alteri magis perito; & postea cum ipso, vel etiam sine ipso, si vult, revelet Episcopo suo similiter in penitentia. Et tunc Episcopus, vel etiam Sacerdos (si tanta discretionis, vel maturitatis sit) vel, quòd tutius est, ambo simul inquirent diligenter & cautè, si ille spurio sit homo spiritalis, & timens Deum. Quo invento, vocent eum secretè, & coram muliere; & si videbitur expedire, receptio prius sacramento ab ipsa, quòd calumniosè non procedat, & etiam ab illo quòd factum secretum teneat, poterunt revelare sibi, & inde consulere ut ingrediatur Religionem, vel transferat se ad longin-*

quam regionem, ut sic nihil percipiat de bonis illius, quem credebatur esse patrem suum. Ea autem que consumpsit de bonis predictis, dum habebat bonam fidem, credens se esse filium legitimum, ipse non tenetur restituere, sed mater adultera, si possit. Quòd si illi spurio non potest revelari sine periculo, vel etiam factò sibi revelato, secundùm formam predictam, non vult acquiescere consilio; tunc etiam injungatur mulieri, quòd de sponsalitiò suo, & aliis rebus quas habet, vel etiam in futurum habere poterit, diligentius laborando, sumptus ornatumque suum minuendo, quantum servatio decoro fieri potest, ut parcimonià suà legitimorum heredum sortem meliorem faciat, & sic satisfaciatur juxta posse, dolens semper de peccato; & quia non potest plene satisfacere, proponens firmiter in animo, quòd satisfaciatur quam citò poterit. Et tunc ad amplius non tenebitur: quia amplior satisfactio ipsi censebitur impossibilis; nec tunc innocentes damnificati esse poterunt rationabiliter inviti.

1358 Cæterum dum adultera non potest quidem marito, vel legitimis prolibus factum suum revelare absque dicto periculo; potest autem spurio, modo proximè dicto, vel simili, ad id tenere, dum id ipsi certò probare potest (v. g. ex eo quòd toto suæ conceptionis tempore maritus abfuerit) quia tunc tenetur credere, ac per consequens se non amplius immiscere iis quæ ad alios pertinent. Neque tunc sequi nata sunt graviora mala. Si autem non possit ipsi certò probare, quòd legitimus non sit, Adrianus adhuc equidem putat teneri id ipsi revelare, etiam si credat id non crediturum: quia tenetur ipsa facere quicquid moraliter potest ad vitanda, vel reparanda injusta damna; & licet spurio tunc non sit crediturus, fortè postea crediturus est, & ita tandem cessabit ulterius damnum.

1299 Sed teneturne spurio credere matri, sine certa probatione asserenti ipsum esse spurium? Negant Theologi, Canonistæ, & Legistæ multi, id probantes ex variis Legibus, & cap. officii de penit. & remiss. Sed hoc ibi expressè non definitur, & contrarium pro foro conscientie videtur verisimilius, casu quo mater id assereret talibus in circumstantiis, quæ fidem astruerent, nec alia essent quæ illam destruerent, ut si mater effectu semper testata fuisset tenerimum affectum erga illam prolem, & in mortis articulo, receptis Sacramentis, jam comparitura ante tremendum Judicem, sanà adhuc mente, sub juramento id ipsi manifestaret.

1309 Videri potest Illustrissimus Fagnanus ad caput officii de penit. & remiss. ubi multa habet digna quæ legantur. "Ea mulier (inquit) aut dives est, & habet unde satisfaciatur his, ad quos bona mariti pervenirent, si ejusmodi partus non adesset; aut non habet unde satisfaciatur."

Primo casu, aut mulier scit, vel potest
 „ verisimiliter opinari, quos hæredes maritus
 „ ab intestato, vel ex testamento habuisset,
 „ aut quibus bona sua reliquisset? Et tunc
 „ debet tantundem eis dare de propriis bonis,
 „ quantum illi hæc occasione amississent, arg.
 „ cap. si res 14. q. 6. Et quod restituendum
 „ est, poterit tradere Episcopo in pœnitentia,
 „ qui exinde satisfaciat quibus oportuerit,
 „ adeo ut ignoretur unde provenit.
 „ Aut mulier ignorat qui sint illi, nec potest
 „ hoc probabiliter opinari? Et tunc debet
 „ tantundem pauperibus erogare, secundum
 „ id quod legitur, & notatur in cap. cum tu
 „ §. 1. sup. de usur.

Secundo casu, id est cum mulier non habet
 „ unde satisfaciat, tunc aut habet probationes
 „ paratas partus ex adulterio suscepti, per quas
 „ posset succedentes ab intestato relevare à damno,
 „ quod ex sua occasione, & fraude illi recipere
 „ aut non habet?
 „ In primo casu, aut potest sine periculo
 „ hanc fraudem revelare? Et debet eam detegere,
 „ & de illa fidem facere. Aut non potest
 „ revelare sine gravi periculo, forte quia
 „ verisimiliter hinc orirentur scandala maxima,
 „ & homicidia? Et tunc conteratur, & taceat,
 „ arg. cap. nequis 22. q. 2. Nam in hoc casu,
 „ cum ex una parte imminet jactura rerum
 „ dumtaxat; ex altera verò periculum animarum
 „ & corporum, si revelet: cum utrumque
 „ evitare non possit, inter hæc duo mala
 „ tenetur eligere quod minus est, arg. cap. duo,
 „ & cap. nervi 13. dist. Taceat ergo cum
 „ damno rerum: quia illud minus malum est,
 „ ut legitur in cap. 1. de pignor. & in cap. suscipimus
 „ de homicid.

Addit quidem Fagnanus, idem se arbitrari
 „ dicendum, si ex revelatione imminet sibi,
 „ aut alteri periculum infamiae. quia non
 „ tenetur mulier crimen suum prodere cum
 „ gravi honoris & famæ detrimento: eò quod
 „ viris bonis metus ignominiae major, quam
 „ mortis esse debet. L. isti. ff. quod met. causâ.
 „ Et non tenetur quis restituere bonum inferioris
 „ ordinis cum jactura boni ordinis superioris,
 „ fama autem superioris ordinis est quam res
 „ familiaris. Quia melius est nomen bonum,
 „ quam divitiæ multa, Prov. 22. Verùm id
 „ Salomon non intelligit de falso nomine bono,
 „ sed de vero, sive quod à virtute & veritate
 „ ortum suum habet, prout intelligunt sacri
 „ Interpretes. Unde Rabbi Levi proverbium istud
 „ explicans: *Constat inter omnes (inquit) famam viro
 „ parari morum probitate, ac recte factis; quod
 „ lectius est, quam si opulentissimis facultatibus
 „ instructus esset.* Fama itaque falsa non videtur
 „ bonum superioris ordinis, quam res temporales,
 „ sicut nec falsus honor, & gloria falsa, seu
 „ purè mundana, quæ v. g. gloriosi habentur
 „ divites, & pro qua tam multi duello certantes,
 „ animas suas perdunt. Mulieris verò adulteræ
 „ fama bona non est vera; & ideo a-

missio illius apud unam vel alteram personam
 „ prudentem, facta ad avertendum grave
 „ damnum ipsius, non potest verè censeri
 „ majus malum, quam sit grave damnum
 „ temporale, prout ostensum est n. 1296. per
 „ consequens metus illius viris bonis major
 „ quam mortis rationabiliter esse non potest.
 „ Nec proinde sine grano falsi verum esse
 „ videtur istud Fagnani, pluriumque aliorum
 „ additamentum. Sed legantur sequentia apud
 „ Fagnanum.

In secundo, inquit, casu, id est cum non
 „ habet probationes paratas, debet potius
 „ scire, quam fraudem patefacere. cap. plerumque
 „ 2. q. 7. „ Intellige, nisi tales sint
 „ circumstantiae, quibus filius spurius credere
 „ tenetur matri (ut sup. n. 1299.) quo casu
 „ videtur spurio debere patefacere, dum id
 „ potest absque periculo graviorum malorum,
 „ ut ibi dixi.
 „ Sacerdos itaque super hoc consultus,
 „ considerare debet qualitates personarum
 „ (prosequitur Fagnanus) tam mariti, quam
 „ mulieris, & filii putativi. Nam si mulier
 „ dominetur viro, & periculum ex revelatione
 „ non imminet, poterit ei consulere, ut
 „ fraudem patefaciat marito (non obstante
 „ sui apud ipsum diffamatione) quo consentiente,
 „ erit mulier à restitutione absoluta: quia
 „ concessum est marito de rebus suis ad
 „ libitum disponere. L. nemo externus
 „ Cod. de Judæis. L. in re mandata
 „ C. mandati. nisi habeat
 „ descendentes, quibus tenetur dimittere
 „ legitimum.

Si verò ex revelatione marito facienda
 „ tamen periculum (gravioris utriusque
 „ malis, quam sit suspensus apud ipsum
 „ diffamatio) tunc si filius putativus sit
 „ homo simplex, spiritalis, & timens
 „ Deum; recepto juramento à muliere,
 „ quòd malitiosè hoc non proponat, &
 „ à filio putativo, quòd secretum tenebit,
 „ revelabitur hoc filio (ecce confirmat
 „ Fagnanus totum quod supra dixi) eique
 „ suadebitur, ut intret Religionem, vel ad
 „ partes remotas, seu ultramarinas se
 „ conferat, & de hæreditate nihil attingat:
 „ quibus peractis, mulier erit in tuto.
 „ Quòd si filius non sit talis, nec velit
 „ matri fidem adhibere, vel mulieri
 „ periculum sit revelare; tunc nullum
 „ superest remedium, nisi ut, si proprium
 „ habeat, hæredibus. satisfaciat
 „ competenter, &c. „ ut supra dictum est
 „ ex S. Raymundo.

CAPUT CXXXVII.

Sive quis proximum injustè diffamaverit
 „ falsum dicendo, sive verum injustè
 „ revelando, tenetur ad restitutionem
 „ fama injustè ablata, quo meliori modo
 „ fieri potest; sicut & ad restitutionem
 „ omnium damnorum realium inde
 „ causatorum.

Ita S. Thomas q. 62. a. 2. ad 2. & 1302
 „ probatur generali regulâ, quam tradit S.
 „ Augustinus epist. 153. aliàs 54. ad Macedonium,